

Nr 68

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

INGEMUND BENGTTSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att motorfordon eller annat motordrivet fortkaffningsmedel som använts vid illegal jakt skall kunna förklaras förverkat. Vidare föreslås en komplettering av förteckningen i 18 § 1 mom. jaktlagen över djurarter som tillfaller kronan. En ändring föreslås också i de riktlinjer som gäller i fråga om ersättning för vissa skador av rovdjur.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom., 30 och 31 §§ lagen (1938: 274) om rätt till jakt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

1 mom.¹ Björn, varg, järv, lo, fjällräv, utter, rördrom, salskrake, bivråk, fiskgjuse, trana, skärfläcka, lunnfågel, gråspett, vitryggig hackspett, mellanspett, kungsfiskare, biätare, blåkråka, härfågel, sommargylling eller djur tillhörande någon av grupperna valar, storkar, örnar, glador, falkar, kärrhökar och ugglor, utom kattuggla, som dödas, fångas eller anträffas som fallvilt, tillfaller kronan oberoende av vem jakträppen tillkommer, om ej Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, förordnar annat.

1 mom. Björn, varg, järv, lo, fjällräv, utter, *svarthalsad dopping*, rördrom, salskrake, bivråk, fiskgjuse, trana, skärfläcka, lunnfågel, gråspett, vitryggig hackspett, mellanspett, kungsfiskare, biätare, blåkråka, härfågel, sommargylling eller djur tillhörande någon av grupperna valar, storkar, *trappar*, örnar, glador, falkar, kärrhökar och ugglor, utom kattuggla, som dödas, fångas eller anträffas som fallvilt, tillfaller kronan oberoende av vem jakträppen tillkommer, om ej Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, förordnar annat.

30 §¹

Begår någon brott som avses i 28 eller 29 § skall villebråd som han olovligt dödat, fångat eller tillägnat sig eller fallvilt som han tillvaratagit, i den mån sådant byte ej frångits honom enligt 31 § första stycket, förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

I stället för villebrådet eller fallviltet kan dess värde förklaras förverkat.

Var det annat villebråd än som avses i 18 § 1 mom. och skedde jakten å annat område än i 5 § 2 mom. sägs samt med användande av tillåtet jakt- eller fångstredskap och under tid, då jakt efter sådant villebråd är tillåten, eller tillkommer fallviltet jakträttsinnehavaren, tillfaller det förverkade denne eller, i fall varom förmåles i 29 § 2 mom. första stycket, övriga delägare i allmänningen eller samfälligheten och, i fall varom sägs i samma moments andra stycke, övriga inom jaktvårdsområdet jaktberättigade personer.

Med förverkat villebråd, som avses i 18 § 1 mom. eller som dödates eller fångats medelst annat jakt- eller fångstredskap eller under annan tid än i tredje stycket sägs, ävensom med annat än där omförmält förverkat fallvilt förfares på sätt stadgas i 36 §. Lag samma vare beträffande förverkat villebråd, som dödates eller fångats å område som sägs i 5 § 2 mom.

¹ Senaste lydelse 1972: 232.

Nuvarande lydelse

Vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund som använts eller medförts som hjälpmedel vid brott som avses i 28 § eller 29 § 1 mom. få förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligga.

Föreslagen lydelse

Vapen, ammunition, annat jaktredskap, hund, motorfordon, annat motordrivet fortskaffningsmedel och släpfordon som använts eller medförts som hjälpmedel vid brott som avses i 28 § eller 29 § 1 mom. få förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligga.

I stället för hjälpmedlet kan dess värde förklaras förverkat.

31 §¹

Anträffas å bar gärning någon som olovligt jagar å annans jaktområde, må jakträttsinnehavaren eller den som äger, innehar eller vårdar marken så ock deras folk i fall som avses i 30 § tredje stycket fråntaga den jagande jaktbytet och eljest taga detta i beslag ävensom beslagtagna vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund.

Anträffas å bar gärning någon som olovligt jagar å annans jaktområde, må jakträttsinnehavaren eller den som äger, innehar eller vårdar marken så ock deras folk i fall som avses i 30 § tredje stycket fråntaga den jagande jaktbytet och eljest taga detta i beslag ävensom beslagtagna vapen, ammunition, annat jaktredskap, hund, motorfordon, annat motordrivet fortskaffningsmedel och släpfordon.

Å område där jakträtt tillkommer kronan liksom å *de till lapparnas uteslutande begagnande anvisade områdena* tillkomme rätt att taga jaktbyte och annan i första stycket avsedd egendom i beslag polisman och med polismans befogenhet utrustad ordningsvakt för jaktbevakning ävensom personal vid domänverket och vid tullverkets kust- eller gränsbevakning samt *lappfogde och tillsynsman vid lappväsendet*.

Å område där jakträtt tillkommer kronan liksom å *sådan kronomark ovanför odlingsgränsen som står under statens omedelbara disposition och å renbetesfjällen* tillkomme rätt att taga jaktbyte och annan i första stycket avsedd egendom i beslag polisman och med polismans befogenhet utrustad ordningsvakt för jaktbevakning ävensom personal vid domänverket, vid tullverkets kust- eller gränsbevakning samt *vid lantbruksnämnds rennäringsavdelning*.

Vad i första och andra styckena är stadgat om den som olovligt jagar å annans jaktområde gälle ock i fråga om den som å bar gärning beträdes med jakt, som enligt 29 § 1 mom. första stycket är att anse såsom olovlig, eller med sådant tillvaratagande eller tillägnande, för vilket han enligt 29 § 1 mom. andra stycket skall straffas såsom för olovlig jakt; och skola, där fråga är om djur som jämlikt bestämmelserna i 18 § tillkommer kronan, de i andra stycket här ovan omförmälda personerna

¹ Senaste lydelse 1970: 192.

äga att utöva där avsedd rätt jämväl å område, där jakträtten tillkommer annan än kronan.

Har egendom tagits i beslag, skall anmälan därom göras till vederbörande polis- eller åklagarmyndighet. Den som erhållit sådan anmälan har att förfara som om han själv gjort beslaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 mars 1973.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTS-SON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i jaktlagstiftningen, m. m. och anför.*

Inledning

Förteckningen i 18 § 1 mom. lagen (1938: 274) om rätt till jakt, i fortsättningen kallad jaktlagen, över djurarter som tillfaller kronan utökades år 1972 med ett antal nya djurarter (prop. 1972: 62, JoU 1972: 33, rskr 1972: 211). I betänkandet i anledning av propositionen jämte motioner (1972: 1643 och 1644) uttalade utskottet att det borde övervägas att komplettera förteckningen med vissa angivna fågelarter. Förslag här- om kunde enligt utskottet om möjligt föreläggas 1973 års riksdag. Ut- skottet hemställde därför bl. a. att riksdagen som sin mening skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför i frågan. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Kungl. Maj:t har i anledning av vad riksdagen sålunda uttalat inhämtat yttrande från statens naturvårdsverk.

Förverkandereglerna i jaktlagen ändrades år 1970 (prop. 1970: 32, 3LU 1970: 25, rskr 1970: 147) och bringades samtidigt i överensstäm- melse med motsvarande regler i brottsbalken. Vid 1972 års riksdag hemställdes i motioner (1972: 363 och 1280) att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring i jaktlagstiftningen att transportmedel som använts vid illegal jakt kunde förklaras förverkat. Över motionerna lät jordbruksutskottet inhämta yttranden från hovrät- ten för Övre Norrland, rikspolisstyrelsen, statens naturvårdsverk och Svenska jägareförbundet. I betänkande (JoU 1972: 60) i anledning av motionerna fann utskottet tiden vara mogen att överväga en skärp- ning av förverkandebestämmelserna i jaktlagen. Utskottet hemställde därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag i sådant syfte. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1972: 302).

I skrivelse den 21 juli 1972 har Lantbrukarnas länsförbund i Jämt- land hemställt om ändring av bestämmelserna om ersättning för rov- djursrivna tamdjur. Efter remiss har statens naturvårdsverk avgett ytt-

rande. Verket har bifogat yttranden av rikspolisstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna och lantbruksnämnderna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen.

Ändring i jaktlagstiftningen

Gällande bestämmelser

Enligt 18 § 1 mom. *jaktlagen* skall björn, varg, järv, lo, fjällräv, utter, rördrom, salskrake, bivrak, fiskgjuse, trana, skärfläcka, lunnefågel, gråspett, vitryggig hackspett, mellanspett, kungsfiskare, biätare, blåkråka, härfågel, sommargylling eller djur tillhörande någon av grupperna valar, storkar, örnar, glador, falkar, kärrhökar och ugglor, utom kattuggla, som dödas, fångas eller anträffas som fallvilt tillfalla kronan oberoende av vem som har jakträtten. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kan dock förordna om undantag från denna regel.

Den som olovligen jagar på annans jaktområde döms enligt 28 § för olovlig jakt till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är att anse som grovt är straffet fängelse i högst ett år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om jakten avsett sällsynt eller värdefullt villebråd eller om den bedrivits vanemässigt eller i större omfattning eller skett med otillåten hjälp av motorfordon eller annat motordrivet forskaffningsmedel.

Vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund som använts eller medförts som hjälpmedel vid gärning som bedöms som olovlig jakt får förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger. I stället för hjälpmedlet kan dess värde förklaras förverkat (30 § femte och sjätte styckena).

Anträffas någon på bar gärning då han begår gärning som bedöms som olovlig jakt, får jakträttsinnehavaren eller den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk i vissa fall ta ifrån den jagande jaktbytet och även behålla detta och annars ta jaktbytet liksom vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund i beslag (31 § första stycket).

På område där jakträtten tillkommer kronan och på de till samernas utslutande begagnande anvisade områdena har också polisman, med polisinspektors befogenhet utrustad ordningsvakt för jaktbevakning, personal vid domänverket och vid tullverkets kust- eller gränsbevakning samt förste konsulent (tidigare lappfogde) och tillsynsman vid lappväsendet rätt att ta jaktbyte och annan egendom i beslag (31 § andra stycket).

Den som tagit egendom i beslag skall anmäla detta till vederbörande polis- eller åklagarmyndighet, som har att förfara som om myndigheten själv gjort beslaget (31 § fjärde stycket).

Reglerna om hur det skall förfaras med egendom som tagits i beslag finns i 27 kap. rättegångsbalken. Beslaget består regelmässigt till dess domstolen meddelat dom i målet.

Enligt *jaktstadgan* (1938: 279) får jakt med skjutvapen inte ske från luftfarkost, motordrivet fordon, båt försedd med inbyggd eller löstagbar motor, eller från annat motordrivet fortskaffningsmedel eller från släpfordon eller farkost som bogseras av sådant fortskaffningsmedel. Motordrivet fortskaffningsmedel får inte heller användas för att söka efter vilt eller för att spåra, förfölja, genskjuta eller hinna upp villebråd eller på annat sätt hindra det att undkomma. Den jagande får dock före eller efter jakten eller under avbrott i denna färdas med sådant fortskaffningsmedel inom jaktområdet till eller från jaktpass (11 § 1 mom.).

Den som i strid mot 11 § 1 mom. använder fortskaffningsmedel vid jakt döms till böter eller fängelse i högst sex månader (29 § 3 mom.).

Vapen, ammunition, annat jakt- och fångstredskap samt hund som använts eller medförts som hjälpmedel vid olaga jakt, vid överträdelse av förbudet mot användande av fortskaffningsmedel vid jakt eller vid vissa andra brott mot *jaktstadgan* får förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. I stället för sådan egendom kan dess värde förklaras förverkat (30 § andra och tredje styckena).

Riksdagens skrivelser

Komplettering av förteckningen över djurarterna i 18 § 1 mom. jaktlagen. I det inledningsvis nämnda betänkandet (JoU 1972: 33) erinrade utskottet om att departementschefen i propositionen (prop. 1972: 62) framhållit att ett djur som skall tas med i förteckningen borde vara, förutom sällsynt och vetenskapligt intressant, även lätt att artbestämma för allmänheten. Utskottet förklarade att det i princip anslöt sig till departementschefens uppfattning om de riktlinjer som bör gälla för utformningen av 18 § 1 mom. jaktlagen. Utskottet sade sig således vara medvetet bl. a. om att av administrativa och andra skäl en viss begränsning av antalet djurarter och djurgrupper för vilka bestämmelserna skall gälla var nödvändig. Delade meningar kunde givetvis råda i frågan huruvida den ena eller andra djurarten eller djurgruppen borde tas med i lagrummet. Utskottet hade emellertid vid sina överväganden i ärendet funnit skäl kunna anföras för en viss ytterligare komplettering av förteckningen utöver vad Kungl. Maj:t förordat. Det syntes exempelvis kunna ifrågasättas om inte bl. a. hägern, den svarthalsade doppingen och samtliga arter hackspettar, ugglor och trappar borde tas med i förteckningen.

Naturvårdsverket tillstyrker i sitt yttrande att förteckningen i 18 § 1 mom. jaktlagen kompletteras med svarthalsad dopping och med fåglar som tillhör gruppen trappar. Dessa arter får anses fylla kravet på att

vara både sällsynta och lätta att artbestämma för allmänheten. Verket avstyrker däremot att häger och samtliga arter ugglor och hackspettar tas med i förteckningen. Hägern kan inte anses som sällsynt i Sverige. Den i södra och mellersta Sverige vanligt förekommande kattugglan är inte en fågel som enligt lagrummets syfte bör tas med i förteckningen över kronans villebråd. Om kattugglan tas med innebär det ett merarbete för polismyndigheterna som knappast motsvarar det vetenskapliga intresset av arten. Naturvårdsverket intar en liknande ståndpunkt beträffande hackspettarna och konstaterar att komplettering redan skett med de mest sällsynta arterna.

Skärpning av förverkandebestämmelserna. I de inledningsvis nämnda motionerna (1972: 363 och 1280) om förverkande av transportmedel som använts vid illegal jakt påpekade *motionärerna* att den olovliga och olaga jakt som bedrivs med hjälp av motorfordon blivit ett allvarligt problem. Den illegala jakten sker ofta i organiserad form och bedrivs i rent vinningssyfte. Eftersom den naturliga skyggheten hos djur inte är lika stark mot ett fordon som mot en människa ökar effekten av att använda fordon vid illegal jakt. Enligt *motionärerna* blir vid sådan jakt också risken för skadskjutning stor genom att ofta finkalibriga vapen används och jakten sker under vanskliga ljusförhållanden. Därtill kommer att eftersökning av skottskadat vilt av naturliga skäl sällan förekommer. *Motionärerna* hemställde därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring i jaktlagstiftningen att transportmedel som använts vid illegal jakt skall kunna förklaras förverkat.

Samtliga remissinstanser som på jordbruksutskottets begäran yttrade sig över motionerna underströk att illegal jakt från motorfordon förekom i betydande och ökande omfattning och att det särskilt från naturvårds- och djurskyddssynpunkt framstod som angeläget att med all kraft bekämpa jakt från motorfordon. De ställde sig därför allmänt positiva till tanken på en sådan skärpning av förverkandebestämmelserna i jaktlagstiftningen som *motionärerna* föreslagit.

Hovrätten för Övre Norrland sade sig visserligen dela den uppfattning som kommit till uttryck i departementschefens uttalande i 1970 års proposition och i betänkandet (SOU 1960: 28) Förverkande på grund av brott, att restriktivitet borde iaktas i fråga om förverkande i förmögensreducerande och bestraffande syfte. Hovrätten fann emellertid att förverkande av transportmedel, som använts i samband med illegal jakt, kunde anses vara en fråga om förverkande av brottsredskap lika mycket som när det gäller förverkande av jaktvapen. Enligt vissa erfarenheter utgjorde förverkande av det vid jakten använda vapnet en påföljd som många gånger uppfattades såsom väl så allvarlig som utsikten att bli dömd till ett kortare frihetsstraff. Det torde därför enligt hovrätten förhålla sig så, att ett möjligt förverkande av ett vid jakten använt fordon skulle verka starkt brottsavhållande i åtskilliga fall. Självfallet skulle det

inte få bli fråga om något schablonmässigt förverkande, som säkerligen skulle kunna verka både ojämnt och obilligt.

Rikspolisstyrelsen uttalade att det framgick av de uppgifter styrelsen inhämtat från skilda lokala polismyndigheter att olaga jakt med hjälp av motorfordon blivit ett allvarligt problem. Uppenbarligen anser utövarna — och detta med all rätt — denna jaktform innebära mindre risk för upptäckt och beivrande än andra former av olaga jakt. I likhet med hovrätten för Övre Norrland betonade styrelsen att fordonet i många fall närmast var att karakterisera som ett väsentligt hjälpmedel för brottets genomförande.

Även *naturvårdsverket* och *Svenska jägareförbundet* underströk att forskaffningsmedlet och därpå anbringad specialutrustning ofta var en förutsättning för den illegala jaktens bedrivande. Jägareförbundet påtalade vidare att brottsligheten särskilt såvitt avser jakt från snöskoter under senaste tid ökat på oroväckande sätt. Den illegala jakten från snöskoter riktar sig dessutom ofta mot de stora rovdjuret och andra djur vilka redan står nära gränsen till utrotning vad beträffar vissa arter.

För egen del erinrade *jordbruksutskottet* inledningsvis om att frågan om förverkande av transportmedel som använts som hjälpmedel vid brott mot jaktlagstiftningen tidigare behandlats av riksdagen. I samband med 1970 års ändringar i jaktlagen väcktes motioner (I: 1002 och II: 1160) om att transportmedel som direkt använts som hjälpmedel vid brott mot jaktlagen skulle kunna förklaras förverkat. Lagutskottet ansåg på samma grunder som departementschefen anförde i propositionen (prop. 1970: 32 s. 11) att återhållsamhet borde iakttas i fråga om förverkande i förmögenhetsreducerande och bestraffande syfte och att straffskalan vid 1967 års revision av jaktlagen utformats så att man kunde få en lämplig påföljd. Lagutskottet avstyrkte därför motionerna och de avslogs sedan av riksdagen. I sitt utlåtande förklarade lagutskottet emellertid samtidigt att det delade motionärernas uppfattning att jakten från snöskotrar och andra motorfordon utgjorde ett allvarligt hot mot jaktvården. Sådan jakt borde motverkas med så effektiva medel som möjligt. Lagutskottet förutsatte att frågan följdes med uppmärksamhet. Därest straffreglerna inte fick tillräckligt avhållande effekt, torde det enligt lagutskottet kunna ifrågasättas, om inte bestämmelserna om förverkande borde kompletteras så att transportmedel som direkt använts som hjälpmedel vid brott mot jaktlagen fick förklaras förverkat (3LU 1970: 25, s. 16).

Jordbruksutskottet framhöll vidare att samtliga remissinstanser hos vilka utskottet inhämtat yttranden över motionerna 1972: 363 och 1280 ställt sig positiva till införande av förverkanderegler beträffande transportmedel som använts som hjälpmedel vid olaga jakt. Det hade framkommit att illegal jakt vid användande av fordon av olika slag, inte minst snöskotrar, under senare år fått alltmer ökad omfattning.

Det fanns enligt jordbruksutskottets mening anledning att se allvarligt på denna utveckling. Mot bakgrund av vad som förekommit i saken ansåg jordbruksutskottet tiden vara mogen att överväga en skärpning av förverkandebestämmelserna i jaktlagen. Utskottet föreslog därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om erforderliga förslag i sådant syfte.

Ersättning för vissa skador av rovdjur

Nuvarande förhållanden

Dödas eller skadas tamdjur genom angrepp av björn, varg, järv, lo eller örn eller vållar sådant djur annan skada på tamdjurskötseln inom visst område, utgår ersättning av statsmedel enligt särskilda bestämmelser. Ersättning utgår dock inte, om det visas att skadan beror på uppenbar vårdslöshet vid bevakningen av tamdjuren eller på att dessa släppts ut för bete inom område där de inte får komma in för att beta (16 § andra stycket jaktstadgan). Ersättning utgår från nionde huvudtitelns förslagsanslag Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.

Riktlinjer i fråga om ersättning för nu ifrågavarande skador har senast fastställts av 1967 års riksdag (prop. 1967: 155 bil. 7 s. 56, JoU 1967: 40, rskr 1967: 378). Beträffande renar och får utgår ersättning med belopp som fastställs av naturvårdsverket. För annat tamdjur bestäms ersättningen med ledning av reglerna för värdering av klövbärande djur och fjäderfä enligt epizootilagen (1935: 105, ändrad senast 1971: 1109). Utöver ersättning för dödad eller skadad ren utbetalas ett särskilt av naturvårdsverket fastställt belopp till den sameby inom vars betesområde renen påträffats. Detta belopp avser gottgörelse för övriga av rovdjur förorsakade olägenheter i renskötseln och beloppet sätts lika med ersättningen för återfunnen dödad eller skadad ren. När det gäller får är ägaren till återfunnet dödadt eller skadat djur ersättningsberättigad även för sådant får som enligt gjord utredning försvunnit vid tiden för rovdjursangreppet utan att senare ha återfunnits. Ersättning utgår i detta fall med högst hälften av beloppet för återfunnet får. Naturvårdsverket meddelar föreskrifter om den utredning som skall företas i ersättningsärendet.

Utbetalning av ersättningar i samband med rovdjursangrepp på ren och får uppgick för budgetåret 1971/72 till 1 073 000 kr. Därav hänförde sig 1 063 000 kr. till ren och 10 000 kr. till får.

Förslag till ändring i gällande riktlinjer

Lantbrukarnas länsförbund i Jämtland har mot bakgrund av de problem som husdjurskötseln, i första hand fårskötseln, utsätts för genom rovdjursangrepp hemställt att bestämmelserna om ersättning

för rovdjursrivna tamdjur ändras så, att i fråga om får ersättning lämnas för det merarbete djurägaren åsamkas i samband med rovdjursangreppet och att full ersättning lämnas även för djur som inte återfunnits efter rovdjursangreppet. Antalet ej återfunna djur bör kunna styrkas exempelvis genom deltagande i fårkontroll eller genom intyg av närboende.

Remissyttrandena

Statens naturvårdsverk har anmodats avge yttrande i ärendet. Verket har inhämtat yttrande av rikspolisstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna och lantbruksnämnderna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen.

Samtliga remissinstanser tillstyrker att full ersättning utgår för försvunna får i samband med rovdjursangrepp. *Naturvårdsverket* framhåller att verket avser att meddela föreskrifter om den utredning som skall företas i ersättningsärendet rörande rovdjursdödade tamdjur.

Vad gäller ersättning för det merarbete som uppstår för djurägaren i samband med rovdjursangrepp på får avstyrker *naturvårdsverket* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län* förslaget. Skall ersättning likväl utgå för merarbete, bör denna enligt naturvårdsverket bestämmas till ett schablonbelopp. Övriga remissinstanser tillstyrker ersättning för merarbete. *Lantbruksstyrelsen* tillägger att ersättningsanspråken bör bedömas med viss restriktivitet med hänsyn till att missbruk av ersättningsbestämmelserna kan förekomma. Flera remissinstanser anser att ersättningen bör utgå med ett schablonbelopp per djur. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* föreslår ett schablonbelopp av 75 kr. per ersatt djur.

Rikspolisstyrelsen har ingenting att erinra mot de föreslagna ersättningsreglerna. Styrelsen förutsätter dock att förlusten — på sätt som gäller enligt nuvarande mera begränsade ersättningsregler — kan styrkas med t. ex. intyg av grannar eller personer som deltagit i sökandet efter försvunna djur. Endast vid grundad misstanke om att intyg innehåller vilseledande eller felaktiga uppgifter bör anmälan ske till polismyndighet för vidare utredning.

Departementschefen

Komplettering av förteckningen över djurarterna i 18 § 1 mom. jaktlagen

Enligt 18 § 1 mom. jaktlagen skall björn, varg, järv, lo, fjällräv, utter, rördrom, salskrake, bivråk, fiskgjuse, trana, skärfläcka, lunnefågel, gråspett, vitryggig hackspett, mellanspett, kungsfiskare, biätare, blåkråka, härfågel, sommargylling eller djur tillhörande någon av gruppen valar, storkar, örnar, glador, falkar, kärrhökar och ugglor, utom

kattuggla, som dödas, fångas eller anträffas som fallvilt tillfalla kronan oberoende av vem jakträtten tillkommer, om ej Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer förordnar annat. Bestämmelsen innebär en begränsning i den rätt som tillkommer jakträttsinnehavaren och har sin grund i ett allmänt intresse att åt vår fauna bevara vissa sällsynta djurarter. Lagrummet fick sin nuvarande utformning förra året (prop. 1972: 62, JoU 1972: 33, rskr 1972: 211). Till grund för lagändringen låg en framställning från naturvårdsverket. Jag redovisade i propositionen att det vid remissbehandlingen av naturvårdsverkets framställning uttalats önskomål om viss komplettering av förteckningen över kronans villebråd i 18 § 1 mom. men att jag inte var beredd att tillstyrka en sådan komplettering. Jag motiverade detta med att ett djur som skall tas med i förteckningen bör vara, förutom sällsynt och vetenskapligt intressant, även lätt att artbestämma för allmänheten. I annat fall blir bestämmelserna administrativt alltför betungande och får inte avsedd effekt.

Riksdagen anslöt sig i princip till min uppfattning om de riktlinjer som bör gälla för utformningen av ifrågasatt lagrum. Samtidigt ifrågasatte riksdagen om inte bl. a. hägern, den svarthalsade doppingen och samtliga arter hackspettar, ugglor och trappar borde tas med i förteckningen. Riksdagen ansåg att frågan om ytterligare komplettering av lagrummet borde tas upp till övervägande så att härav föranlett förslag om möjligt kunde föreläggas 1973 års riksdag.

Naturvårdsverket har i yttrande i anledning av riksdagens beslut tillstyrkt att förteckningen i 18 § 1 mom. jaktlagen kompletteras med svart-halsad dopping och med fåglar tillhörande gruppen trappar. Däremot har verket avstyrkt att de övriga av riksdagen särskilt nämnda fåglarna tas med i förteckningen. Dessa djur är enligt verket inte så sällsynta eller mindre vanligt förekommande att de med hänsyn till lagrummets syfte bör tas med i förteckningen.

Som jag nyss nämnt har riksdagen godtagit de riktlinjer som enligt min mening bör gälla i fråga om vilka djurarter som skall tillfalla kronan. Med hänsyn till att naturvårdsverket efter ytterligare övervägande funnit att av ifrågasatta fåglar endast svarthalsad dopping och fåglar tillhörande gruppen trappar uppfyller de angivna villkoren anser jag att den av riksdagen begärda kompletteringen av lagrummet bör begränsas till att avse dessa fågelarter.

Skärpning av förverkandebestämmelserna

1972 års riksdag har i anledning av väckta motioner om vidtagande av sådan ändring i jaktlagstiftningen att transportmedel som använts vid illegal jakt skall kunna förklaras förverkat hemställt hos Kungl. Maj:t om erforderliga förslag i syfte att skärpa förverkandebestämme-

serna i jaktlagen (JoU 1972: 60, rskr 1972: 302). Jordbruksutskottet hade dessförinnan inhämtat yttranden över de föreliggande motionerna varvid samtliga remissinstanser ställt sig positiva till tanken på införande av förverkanderegler beträffande transportmedel som använts vid illegal jakt.

Frågan om förverkande av transportmedel som hjälpmedel vid brott mot jaktbestämmelserna har diskuterats tidigare i olika sammanhang. Bl. a. berördes frågan i samband med de ändringar av förverkandereglererna i jaktlagen som genomfördes år 1970 (prop. 1970: 32 s. 11). Jag nämnde då att 1949 års jaktutredning i sitt betänkande (SOU 1966: 46) Jaktstadgan m. m. föreslagit att förverkande av transportmedel skulle få ske i fall av brott mot jaktstadgan. Jag erinrade om att jaktutredningens förslag genomgående bemötts välvilligt av remissinstanserna men att det inte ledde till någon författningsåtgärd vid 1967 års revision av jaktlagen. Däremot skärptes då straffet för olovlig jakt, när brottet är att anse som grovt, till fängelse i högst ett år. Den omständigheten att jakten skett med otillåten hjälp av motorfordon eller annat motordrivet forskaffningsmedel är enligt 28 § tredje stycket jaktlagen en omständighet som skall särskilt beaktas vid bedömande huruvida brottet är grovt. Jag uttalade därför som min uppfattning att straffskalan härigenom utformats så att man kunde få en lämplig påföljd. Jag framhöll också i sammanhanget att en viss återhållsamhet borde iaktas i fråga om förverkande i förmögenhetsreducerande och bestraffande syfte. Detta överensstämde med de riktlinjer som statsmakterna vid antagandet av 1968 års ändringar i brottsbalkens förverkanderegler ansett böra vara vägledande vid översyn av de specialstraffrättsliga förverkandereglererna (prop. 1968: 79 s. 58). Jag var därför inte beredd att år 1970 föreslå förverkande av transportmedel vid olovlig jakt. Denna uppfattning delades av riksdagen.

När jaktlagens förverkanderegler ändrades år 1970 var det med hänsyn till den förhållandevis korta tid som de skärpta straffbestämmelserna för olovlig jakt varit i kraft ännu för tidigt att göra någon säker bedömning huruvida straffskärpningen jämte övriga påföljder i jaktlagstiftningen var tillräcklig för att verka avhållande från illegal jakt med hjälp av motorfordon. Jag har emellertid fortlöpande hållit mig underrettad om frågans närmare utveckling. Mot bakgrund av de upplysningar jag sålunda erhållit under hand och de remissyttranden som jordbruksutskottet inhämtat i anledning av förenämnda motioner finner jag i likhet med riksdagen tiden nu mogen att på nytt ta upp frågan om en skärpning av förverkandereglererna i jaktlagstiftningen.

Uppgifterna från jägar- och naturvårdshåll att den olovliga och olaga jakten med hjälp av motordrivna fordon under de senaste åren ökat i omfattning är samstämmiga. De vinner också stöd av uppgifter som rikspolisstyrelsen inhämtat från skilda lokala polismyndigheter. Särskilt

i fråga om jakt från snöskoter synes brottsligheten under senaste tid ha ökat på ett oroväckande sätt. Den illegala jakten bedrivs ofta av organiserade ligor i rent vinningssyfte. Brotten synes öka i takt med att det ekonomiska utbytet av jakten blir större på grund av högre köttpriser. Genom den omfattande utbyggnaden av nätet av skogsbilvägar har stora områden öppnats för bilburna tjuvskyttnar. Snöskotern har medfört att även väglösa områden i fjällvärlden och de stora skogslanden blivit lätt tillgängliga för jakt. Illegal jakt bedrivs ofta nattetid, vilket dels underlättar jakten, dels minskar risken för upptäckt. Avspänningen sker ofta med hjälp av starka strålkastare på fordonen. Viltet hyser i allmänhet inte någon rädsla för vare sig motorfordon eller terrängbelysning utan står ofta stilla i ljuskäglan. Jaktbevakning är mycket tidsödande och resurser finns inte att utöva sådan annat än i begränsad utsträckning. Med hänsyn till det motoriserade tjuvskyttets rörlighet har den enskilde jakträttsinnehavaren små möjligheter att freda sina marker. På grund av att jakten från motorfordon i stor utsträckning bedrivs under vanskliga ljusförhållanden och med finkalibriga kulvapen ökar också riskerna för skadskjutning. Härtill kommer att den som jagar med hjälp av motorfordon sällan uppsparar och avlivar ett sårat eller skadat viltbråd. Genom nämnda förhållanden orsakas årligen ett stort antal djur svåra lidanden. Det är ett känt faktum att illegal jakt från snöskoter förekommer beträffande de stora rovdjuret, som redan står nära utrotningens gränser. Illegal jakt från snöskoter förekommer också beträffande älg och vissa fågelarter som ripa, tjäder och orre. Det kan tilläggas att med motordrivet fordon som hjälpmedel jaktbyte i stor mängd snabbt kan forslas långt från jaktplatsen.

Med hänsyn till att brottsligheten såvitt avser jakt från motorfordon på senaste tiden ökat på ett oroväckande sätt framstår det särskilt från naturvårds- och djurskyddssynpunkt som angeläget att med all kraft bekämpa sådan brottslighet. Som förut nämnts har riksdagen ifrågasatt en skärpning av förverkandebestämmelserna i jaktlagen så att också transportmedel kan förklaras förverkat.

Som jag tidigare uttalat bör restriktivitet iakttas i fråga om förverkande i förmögenhetsreducerande och bestraffande syfte. Fordonsförverkande får anses vara en mycket kraftig ekonomisk sanktion. Svensk lagstiftning ger endast i begränsad utsträckning utrymme för sådant förverkande. Fordonsförverkande kan dock ske enligt 36 kap. 2 § brottsbalken, om fordonet använts som hjälpmedel vid brott enligt brottsbalken och det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger. Undantagsvis kan förverkande av fordon ske också enligt specialstraffrättsliga bestämmelser som t. ex. 9 och 10 §§ lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling. Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrotten har i betänkandet (SOU 1970: 61) Trafiknykterhetsbrott avstått från att föreslå fordonsför-

verkande vid trafiknykterhetsbrott. I betänkandet redovisas en närmare utredning av frågan om fordonsförverkande som särskild ekonomisk sanktion (kap. 11 s. 275).

Då det gäller fordon som använts vid jakt finns emellertid enligt min uppfattning särskilda skäl som talar för en förverkandepåföljd. Ett fordon som används vid illegal jakt är ofta inte bara ett hjälpmedel vid jakten utan en direkt förutsättning för denna. Den ökande brottsligheten i fråga om illegal jakt från motorfordon och andra fortskaffningsmedel och de andra skäl som jag redovisat i det föregående har övertygat mig om att brottspåföljderna i jaktbestämmelserna behöver förstärkas. Redan nu kan enligt 30 § femte stycket jaktlagen vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund som använts eller medförts som hjälpmedel vid gärning som bedöms som olovlig jakt förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger. Det förefaller troligt att risken att vid jakten använt fordon kan förverkas kommer att verka starkt brottsavhållande i åtskilliga fall. Jag föreslår därför att det tillägget görs i nämnda bestämmelse att också motorfordon, annat motordrivet fortskaffningsmedel och släpfordon som använts som hjälpmedel skall kunna förklaras förverkat. Under begreppet annat motordrivet fortskaffningsmedel faller bl. a. snöskotrar. Med släpfordon avses i detta sammanhang även terrängsläp som dras av t. ex. snöskotrar.

I fråga om innebörden av begreppet hjälpmedel vill jag i detta sammanhang särskilt framhålla att det för förverkande av fortskaffningsmedel inte krävs att fordonet har använts som ett redskap för själva jakten, t. ex. för att avleda villebrådets uppmärksamhet eller för att möjliggöra nattjakt med hjälp av strålkastare på fordonet. Det kan inte heller krävas att transportmedlet skall ha varit en förutsättning för att den olovliga jakten skulle komma till stånd. Det räcker i princip att fordonet har använts för att främja brottet eller brottslingens förehavanden i samband med detta, t. ex. för att transportera brottslingen till och från brottsplatsen eller för att föra bort jaktbytet. Härav följer att fordonet inte nödvändigtvis behöver vara utrustat på särskilt sätt.

Givetvis får det inte bli fråga om något schablonmässigt förverkande utan förutsättningarna skall vara desamma som gäller för förverkande av andra hjälpmedel, nämligen att det är påkallat till förebyggande av brott eller att det annars föreligger särskilda skäl.

På grund av föreskriften i 30 § sjätte stycket jaktlagen kan värdeförverkande användas även i fråga om fortskaffningsmedel. Värdeförverkande är alternativt till sakförverkande och kan därför begagnas även om fortskaffningsmedlet skulle finnas i behåll. Härigenom blir det möjligt att förverka en del av värdet, om det i ett visst fall skulle vara obilligt att förverka hela egendomen. Beträffande frågan om vem förverkande bör kunna riktas mot m. m. är bestämmelserna i 36 kap. 4—12 §§

brottsbalken utan särskilda föreskrifter analogt tillämpliga (se prop. 1968: 79 s. 58).

Anträffas någon som jagar olovligt på annans jaktområde på bar gärning har enligt 31 § första stycket jaktlagen jakträttsinnehavaren eller den som äger, innehar eller vårdar marken och deras folk rätt att ta i beslag vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund. Motsvarande befogenhet tillerkänns enligt 31 § andra stycket polisman, förste konsulent och tillsynsman vid lappväsendet m. fl. Enligt paragrafens sista stycke är den som tagit egendom i beslag skyldig att anmäla beslaget hos vederbörande polis- eller åklagarmyndighet. Jag föreslår att bestämmelserna om vilken egendom som får tas i beslag ändras så att de kommer att avse förutom vapen, ammunition, annat jaktredskap och hund även motorfordon, annat motordrivet forskaffningsmedel och släpfordon, som använts som hjälpmedel vid brottet.

Beträffande 31 § andra stycket föreslår jag vidare ett par mindre redaktionella jämkningar föranledda av dels andra punkten övergångsbestämmelserna till rennäringslagen (1971: 437), dels att förste konsulents och tillsynsmans vid lappväsendet skyldighet med avscende på jaktbevakning numera övertagits av personal vid rennäringsavdelning hos lantbruksnämnd. Rennäringsavdelning finns hos lantbruksnämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

De föreslagna ändringarna i jaktlagen bör träda i kraft den 1 juli 1973.

Om riksdagen antar förslaget till ändring av förverkandebestämmelserna i jaktlagen, avser jag att föreslå Kungl. Maj:t att motsvarande ändring görs av förverkandebestämmelserna i jaktstadgan (1938: 279).

Ersättning för vissa skador av rovdjur

Enligt nuvarande ordning utgår ersättning av statsmedel för tamdjur som dödats eller skadats av björn, lo, varg, järv eller örn. Ersättning som i princip motsvarar djurets värde ges till ägaren för varje återfunnet djur. Därutöver betalas i fråga om ren visst belopp till samebyn som gottgörelse för merarbete på grund av att renhjordarna skingrats vid rovdjursangrepp. Ersättning för merarbete utgår inte i samband med angrepp på andra tamdjur. Vidare utgår sedan år 1967 försöksvis också ersättning för får som försvunnit vid rovdjursangrepp och senare inte återfunnits (prop. 1967: 155 bil. 7 s. 56, JoU 1967: 40, rskr 1967: 378). Sistnämnda ersättning utgår med högst hälften av värdet av får som dödats vid samma rovdjursangrepp men senare hittats. I olika sammanhang har föreslagits att ersättningsreglerna vad gäller rovdjursangrepp på får ändras så att ersättning lämnas för det merarbete djurägaren åsamkas i samband med angreppet och att full ersättning lämnas även för ej

återfunna djur. Senast har Lantbrukarnas länsförbund i Jämtland hemställt om sådan ändring.

Remissinstanserna tillstyrker att full ersättning utgår för får som försvunnit i samband med rovdjursangrepp. Även förslaget om viss ersättning för merarbete tillstyrks av så gott som samtliga remissinstanser.

Jag delar uppfattningen att ersättning för får som försvunnit i samband med rovdjursangrepp i fortsättningen bör utgå med samma belopp som utgår för dödat eller skadat får. Ersättning för försvunna djur bör liksom hittills utgå endast när ersättning lämnats för något återfunnet djur som dödats eller skadats vid samma rovdjursangrepp. Även när det gäller det merarbete som uppstår vid rovdjursangrepp på får anser jag ersättning motiverad. Det är emellertid liksom i fråga om ren inte möjligt att i varje särskilt fall uppskatta detta merarbete. Därför bör som bl. a. naturvårdsverket framhållit sådan ersättning utgå med ett schablonmässigt belopp. Jag förordar att ersättning för merarbete lämnas med 75 kr. per ersatt djur. Ersättningen bör dock begränsas till 300 kr. vid varje angreppstillfälle. Jag vill betona att det bör kunna styrkas att merarbete verkligen uppstått.

Jag räknar med att de föreslagna ersättningsbestämmelserna skall kunna tillämpas från den 1 juli 1973. De merkostnader för statsverket som uppkommer om bestämmelserna genomförs beräknar jag till ca 15 000 kr. Dessa merkostnader kommer att betalas med medel från förslagsanslaget Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m. som alltså under budgetåret 1973/74 i motsvarande mån kan komma att belastas med högre belopp än som beräknats i årets statsverksproposition.

Hemställen

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. antaga inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till *lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt*,
2. godkänna de riktlinjer i fråga om ersättning för vissa av rovdjur förorsakade skador som jag förordar i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

